

METODINIŠ ĮTRAUKIOJO UGDYMO LEIDINYS TĖVAMS IR PEDAGOGAMS

„Matyti, girdėti, suprasti: įtraukiojo
ugdymo kelias“

APIE LEIDINĮ

Šiandienos švietimo erdvėje vis dažniau kalbame apie įtraukiojo ugdymą – ne kaip apie papildomą ar atskirą sistemą, o kaip apie kiekvieno vaiko teisę mokytis kartu, augti bendruomenėje, kurioje esi priimamas, suprantamas ir palaikomas. Įtraukiojo ugdymas – tai vertybių pagrindu grįstas požiūris, kuriame pripažįstama, kad visi vaikai yra skirtingi, bet vienodai svarbūs.

Šio leidinio tikslas – padėti tėvams ir pedagogams geriau suprasti įtraukiojo ugdymo esmę, stiprinti tarpusavio bendradarbiavimą ir skatinti kurti tokią aplinką, kurioje kiekvienas vaikas – nepaisant jo gebėjimų, poreikių ar iššūkių – jaustųsi saugus, vertinamas ir turėtų galimybę visapusiškai dalyvauti ugdymo procese.

Leidinį parengė:

Sandra Keršienė, direktorė
Daiva Januškienė, socialinė pedagogė
Lina Malinauskienė, logopedė
Eglė Bužavienė, vyr. logopedė
Gustė Suchotskytė, psichologo asistentė
Eglė Andrijauskienė, specialioji pedagogė-logopedė

ŠIAME LEIDINYJE

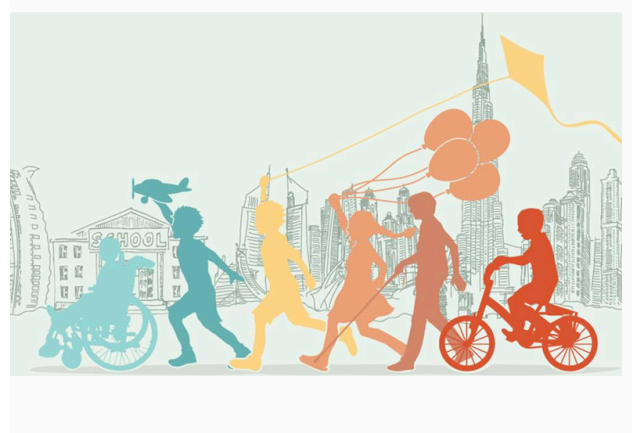
- Naudinga informacija įtraukiojo ugdymo temomis
- Specialistų patarimai ir rekomendacijos

ĮSTAIGOS ŽINGSNIAI ĮTRAUKIOJO UGDYMO IR VAIKO GEROVĖS LINK

Sandra Keršienė
Įstaigos direktorė

Mūsų ugdymo įstaigoje įtraukusis ugdymas nėra tik siekiamybė – tai kasdienės veiklos, susitarimų, atsakomybės pasidalijimo ir bendruomeninio įsitraukimo rezultatas. Suprantame, kad sėkmingas įtraukiojo ugdymo principų įgyvendinimas yra neatsiejamas nuo konstruktyvaus bendradarbiavimo tarp mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ir visos įstaigos bendruomenės. Mūsų pedagogai dirba komandoje – kartu planuoja ugdymo veiklas, vertina vaikų poreikius ir bendradarbiauja grupėje realiaame ugdymo procese, kad kiekvienas vaikas galėtų augti ir mokytis saugioje, jo poreikius atliepiančioje aplinkoje.

ĮTRAUKUSIS UGDYMAS UNIVERSALIAUS DIZAINO MOKYMUISI PRIEIGOJE

Nuo 2024 m. mūsų įstaigoje įgyvendinama universalios dizaino mokymuisi strategija (toliau - UDM). UDM – tai mokslo įrodymais pagrįsta ugdymo prieiga, pripažįstanti individualius vaikų skirtumus ir suteikianti visiems vienodas galimybes pasiekti sėkmę per lanksčių ugdymo tikslų, ugdymo metodų, priemonių, vaikų pasiekimų vertinimo būdų taikymą. Įstaigoje ugdomojoje veikloje integruojame UDM principus:

Skirtingos įtrauki-
mo ir sudominimo
priemonės ir būdai

(kodėl mokausi?)

Skirtingos priemo-
nės ir būdai infor-
macijai pristatyti

(ko mokausi?)

Skirtingos veiklos
ir žinojimo raiškos
priemonės ir būdai

(kaip mokausi?)

VADOVAUJAMĖS NUOSTATOMIS, KAD:

• MOKINIŲ
ĮVAIROVĖ YRA
NATŪRALUS
REIŠKINYS.

• MOKINIŲ
ĮVAIROVĖ YRA
NUSPĖJAMA.

• MOKYMOSI
BARJERAI YRA
UGDYMO
APLINKOJE.

Įstaigoje siekiame, kad ugdymo turinys būtų lankstus, t. y. suteiktų galimybę vaikams pasirinkti priimtinausius ugdymo(si) metodus, priemones ir būdus. Turinys modeliuojamas taip, kad atitiktų ir skatintų esmines UDM vertybes: bendruomeniškumą, įtrauktį, lygybę, toleranciją, lankstumą, ryžtingumą, aktualumą, tikėjimą vaikų galiomis.

UGDYO(SI) APLINKOS MODELIAVIMO KRYPTYS

KONTEKSTŲ KŪRIMAS: UGDYMAS(IS) PER VAIKUI ARTIMĄ PASAULĮ

Įtraukiojo ugdymo sėkmė prasideda nuo ugdymosi aplinkos, kurioje kiekvienas vaikas gali jaustis saugus, aktyvus ir dalyvauti pagal savo galias. Vadovaujantis universalaus dizaino mokymuisi (UDM) principais, ikimokyklinėje įstaigoje kuriama ugdymo(si) aplinka yra lanksti, atvira, įvairi ir visiems vaikams prieinama, atliepianti įvairius raidos, kultūrinius, kalbinius, emocinius ir fizinius poreikius.

Įstaigoje kuriama įtrauki, veikti skatinanti aplinka:

- Neapribotos galimybės veikti;
- Galimybė kilti autentiškiems vaikų sumanymams;
- Pasitelkiant įvairias priemones sukurta įtraukianti provokacija, iššūkis;
- Pasirinkimai pagal poreikius ir galias;
- Pastoliavimas per priemones ir sąveikas.

Ugdymo(si) proceso valdymas:

- vaiko iniciatyvos pirmumas, sekant paskui vaiko domėjimąsi;
- dialoginis veikimas - mąstymas ir kūryba drauge;
- atviroji idėja veiklai - bendras dialogas, perleidžiama plėtoti iniciatyva vaikams.

LANKSTI IR PRITAİKOMA FIZINĖ APLINKA

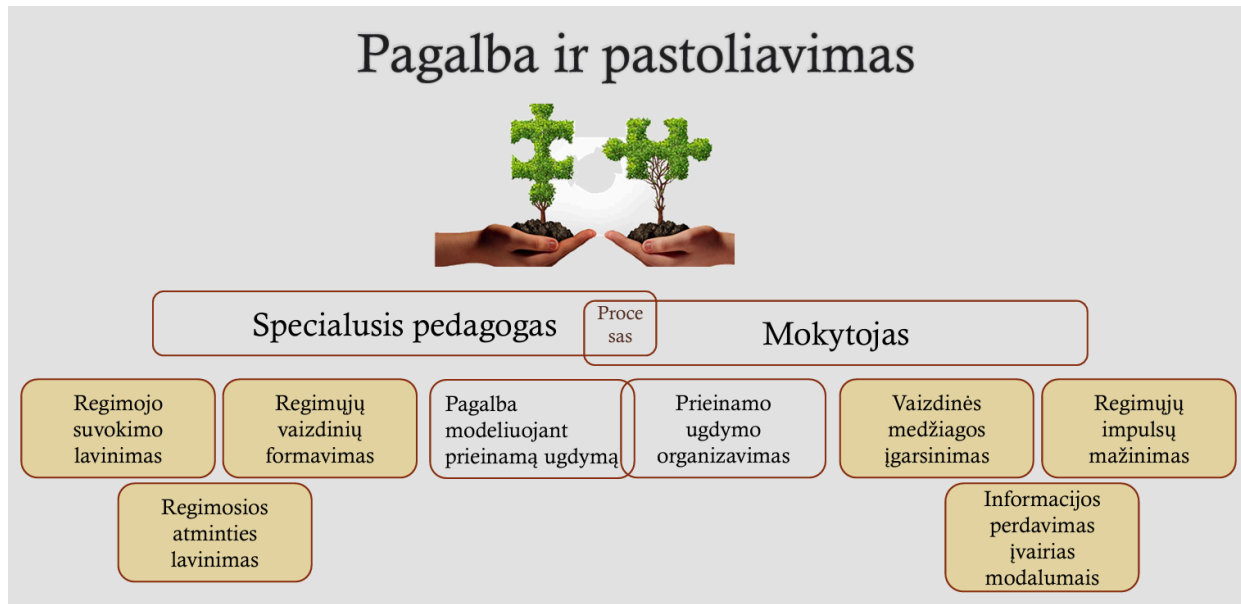
Taikant UDM prieigą, fizinės įstaigos aplinkos turi padėti šalinti mokymosi barjerus, sudaryti sąlygas sėkmingam įvairių poreikių turinčių vaikų mokymuisi.

- Įstaigoje sukurta skirtingos erdvės pagal veiklos pobūdį: patyriminio ugdymo kampeliai, aktyvaus judėjimo erdvės, kūrybinių veiklų vietos, ramybės erdvės, skaitymo kampeliai.
- Baldai ir priemonės lengvai perstatomos, kad būtų galima keisti erdvės struktūrą atsižvelgiant į grupės poreikius.
- Įrengiamos savarankiškumo skatinimo priemonės: aiškūs ženklai, spalvinės nuorodos, vaizdiniai simboliai padedantys orientuotis, pasirinkti veiklą ar susitvarkyti aplinką.

PASTOLIAVIMAS IR SPECIALISTŲ PAGALBA: KAIP ŠALINAMI UGDYMO SI BARJERAI ĮTRAUKIAJAME UGDYME

Pastoliavimas – tai tikslingas pedagogo ar specialisto suteikiamas laikinas palaikymas vaikui mokymosi procese, padedantis žengti žingsnį toliau nei jis galėtų vienas. Tai tarsi ugdymo “rėmas”, kuris palaiko vaiką tol, kol jis tampa pajėgus veiklą atlikti savarankiškai. Pastoliavimas remiasi Lev Vygotskio proksimalinės raidos zonos teorija: vaikai mokosi geriausiai, kai veikla yra šiek tiek aukščiau už tai, ką jie gali padaryti savarankiškai, bet pasiekama su pagalba.

Įtraukioje aplinkoje švietimo pagalbos specialistai yra neatsiejama ugdymo komandos dalis. Jie padeda atpažinti ugdymosi barjerus (kalbos, elgesio, emociniai, socialiniai, sensoriniai, pažintiniai) ir kurti individualizuotas strategijas, padedančias vaikui dalyvauti ugdyme kartu su grupe.

Ką daro specialistai (logopedas, specialusis pedagogas, psichologas, socialinis pedagogas):

- Vertina vaiko poreikius, atlieka stebėjimus, sudaro rekomendacijas pedagogams ir tėvams.
- Tiesiogiai dirba su vaiku, teikia tikslinę pagalbą: lavina kalbą, motoriką, elgesio savireguliaciją.
- Dalyvauja ugdymo planavime – padeda adaptuoti užduotis, priemones, siūlo tinkamus mokymo metodus.
- Konsultuoja pedagogus, padeda jiems pasirinkti veiksmingus ugdymo būdus.
- Bendradarbiauja su tėvais, kad vaiko ugdymas būtų nuoseklus visose aplinkose (namuose, įstaigoje).

Pagalbos būdai:

- Prevencinė pagalba – skiriama dar neatsiradus ryškiems sunkumams (pvz., emocinės būklės stebėjimas adaptacijos laikotarpiu).
- Tikslinga pagalba – teikiama jau esant iššūkiams (pvz., kalbos sutrikimams, elgesio sunkumams).
- Konsultacinė pagalba – pedagogams ar tėvams, siekiant geriau suprasti ir reaguoti į vaiko poreikius.

Ugdymosi barjerų šalinimo tikslas – ne pakeisti vaiką, o pakeisti aplinką ir metodus taip, kad vaikas galėtų dalyvauti ugdymo procese.

STRUKTŪRUOTAS UGDYMAS

Eglė Andrijauskienė
Specialioji pedagogė-logopedė

Struktūruotas ugdymas – tam tikra ugdymo sistema, padedanti konstruktyviai prieiti prie vaiko elgesio problemų, moko, kaip reikia mokytis, mažina stresą, nerimą, nusivylimą ir didina vaikų, turinčių ASS, savarankiškumą.

Struktūros mokymas pagrįstas TEACCH sistema – vizualiai pagrįsta savarankiškumo, komunikacijos ir bendravimo įgūdžių lavinimo sistema, kurios pagrindinis principas – vaiko gebėjimų panaudojimas kompensuojant negebėjimus ir taip padedant suprasti aplinkinį pasaulį, įgyti bendravimo įgūdžių bei kuo savarankiškiau veikti gyvenime.

STRUKTŪRUOTO UGDYMO ELEMENTAI

Mūsų darželyje taikomas struktūruoto ugdymo principas, remiantis TEACCH (*Treatment and Education of Autistic and Communication Handicapped Children*) metodika. Šis požiūris orientuotas į aiškios, nuspėjamos ir vizualiai struktūruotos aplinkos kūrimą, padedant vaikams geriau suprasti dienos eigą, ugdymo veiklų struktūrą ir jų lūkesčius.

Taikome šiuos pagrindinius struktūravimo elementus:

- Fizinė struktūra: aiškiai apibrėžtos veiklos zonos grupėje;
- Tvarkaraščiai: individualūs ir grupiniai vizualiniai dienotvarkės planai;
- Darbo sistema: vaikui suprantamas užduočių atlikimo eiliškumas ir rezultato tikslas;
- Vizualinės pagalbos: simboliai, paveikslėliai ar žodžiai, padedantys vaikui suprasti instrukcijas ir aplinką.

Ši metodika ypač naudinga vaikams, turintiems autizmo spektro ar kitų raidos sutrikimų, tačiau jos elementai taikomi visiems vaikams, siekiant sukurti struktūruotą ir palankią ugdymo aplinką.

Dienotvarkės sudarymas

Vaikų, turinčių ASS, ugdymui(si) reikalinga rutina. Dėl kalbos suvokimo problemų jiems sunku suprasti, ką, kur ir kada jie turi daryti. Kasdieninė rutina turi būti išreikšta vaizdine dienotvarke.

Vaizdinė dienotvarkė padeda vaikui :

- geriau orientuotis laike (kokios veiklos ir kokia eilės tvarka jo šiandien laukia);
- mažiau nerimauti keičiantis veikloms, ugdymo erdvėms, dienos įvykiams (pvz., svečiai, draugo gimtadienis);
- tapti savarankiškesniu pereinant nuo vienos veiklos prie kitos;
- suprasti, ko mokytojas ar tėvai iš jo tikisi;
- atlikti nemėgstamą veiklą, kai po jos seka mėgstama veikla.

Įstaigoje taikome vaizdinę užduočių struktūrą. Tai ugdymo metodas, kai užduočiai atlikti naudojama konkreti, aiškiai pateikta vizualinė instrukcija. Taikant užduočių pateikimo sistemą siekiama vaiką išmokyti savarankiškai dirbti be suaugusiojo pagalbos. Jei užduotis vaikui pateikiama pirmą kartą, gali prireikti vaizdinės užduoties atlikimo instrukcijos ar individualaus suaugusiojo paaiškinimo (parodymo).

VĒLUOJANTI KALBOS RAIDĀ

Eglė Bužavienė

Vyr. logopedė

Kiekvienas vaikas vystosi savo tempu, todėl vienas gali pradėti kalbėti 12 mėn., o kitas – 20 mėn. ar vėliau. Kai vaiko kalbiniai įgūdžiai (tiek kalbėjimo, tiek supratimo) vystosi lėčiau, nei tikėtasi pagal jo amžių, galime įtarti kalbos raidos sutrikimą.

ŽENKLAI, Į KURIUOS REIKĖTŲ ATKREIPTI DĖMESĮ

12–18 mėnesių:

- Nepasako bent kelių žodžių (pvz., „mama“, „ne“, „du“).
- Nerodo, ko nori – vietoje to tempia už rankos arba verkia.
- Mažai supranta kalbą: nereaguoja į paprastus prašymus, nereaguoja į draudimus („duok“, „negalima“).
- Neimituoja garsų, garsažodžių, veiksmų.

18–24 mėnesiai:

- Vartoja tik kelis žodžius, neišmoksta naujų žodžių.
- Nesudaro dviejų žodžių junginių (pvz., „duok kamuolį“, „mama eik“).
- Sunku suprasti, ką vaikas sako, net artimiesiems.
- Nekalba, dažnai komunikuoja tik neverbaliai (gestais, mimika).

2–3 metai:

- Nepaprastai ribotas žodynas, nenaudoja veiksmažodžių, būdvardžių.
- Nenori ar nesugeba bendrauti, žaisti kartu su kitais vaikais.
- Sunku atsakyti į paprastus klausimus (pvz., „Kur tėtis?“, „Ką valgai?“).
- Nekalba 2-3 žodžių sakiniiais.
- Kalba nesuprantama net artimiesiems.

Nuo 3 metų vaikų kalboje turėtų atsirasti paprasti sakiniai, sudaryti iš 3-4 žodžių.

Galimos kalbos sutrikimo priežastys gali būti įvairios:

- Klausos sutrikimai.
- Paveldimumas – jei šeimoje buvo vėluojančios kalbos atvejų.
- Skurdi kalbinė aplinka - mažai kalbama, sąveikaujama su vaiku ir pan.
- Neurologiniai ar raidos sutrikimai.
- Dviejų ar daugiau kalbų vartojimas kartais gali pristabdyti kalbos raidą.
- Kartais priežastys būna labai individualios, ir tik išsamus vertinimas gali jas atskleisti.

Ką daryti?

- Svarbiausia – nelaukti. Jei jums kyla nerimas dėl vaiko kalbos raidos:
- Pasitarkite su šeimos gydytoju arba vaikų neurologu.
- Kreipkitės į logopedą kuo anksčiau – kuo anksčiau teikiama pagalba, tuo didesnė tikimybė sėkmingai pasivyti bendraamžius.
- Skatinkite vaiką kalbėti kasdien: kalbinkite, įvardinkite objektus, veiksmus, reaguokite į bandymus komunikuoti, skirkite laiko žaidimams, knygelę su iliustracijomis skaitymui.

KAIP NAMUOSE LAVINTI VAIKO KALBĄ?

Lina Malinauskienė

Logopedė

Vaikų kalbos lavinimas namuose – tai kasdienis procesas, turintis ypatingą reikšmę vaiko kalbos įgūdžių raidai. Pagrindinį vaidmenį, ugdant vaiko kalbėjimo įgūdžius, atlieka tėvai, nes kalbos vaikas išmoksta klausydamas suaugusiojo ir jį mėgdžiodamas.

- Būkite gražios kalbos pavyzdys.
- Palaikykite su vaiku akių kontaktą.
- Skaitykite.
- Dainuokite ir deklamuokite.
- Leiskite vaikui bendrauti.
- Ribokite vaiko laiką prie ekranų.
- Lavinkite smulkiają (pirštukų) motoriką.

Idarbinkite vaiko pirštukus:

- pasiūlykite atlikti įvairiausių darbelių – kirpti, plėšyti, lipdyti, lankstyti, klijuoti;
- duokite rankytėmis spaudyti įvairius daiktus;
- žaiskite pirštukų žaidimus;
- duokite užsegti ir atsegti įvairių dydžių sagas;
- skatinkite sprigtu numušti popieriaus kamuoliukus;
- žaiskite ir skambinkite vaikišku pianinu, visiems pirštukams grojant atskirai;
- leiskite liesti pačius įvairiausius paviršius – kietus, minkštus, šiurkščius, šiltus, šaltus;
- duokite rinkti smulkius daiktus – tik būkite šalia, kad šie nenukeliautų į nosį ar burną.

Lavinkite artikuliacinę motoriką.

Taisyklinga garsų tartis įmanoma tik gerai funkcionuojant artikuliaciniam aparatui, kurį sudaro lūpos, liežuvis, apatinis žandikaulis ir minkštasis gomurys. Šių kalbos organų judesių tikslumas, stiprumas ir sklandumas formuojasi palaipsniui, išvien su vaiko kalbos raida. Artikuliacinius pratimus rekomenduojama atlikti keliskart per dieną po 5 – 8 minutes. Pradžioje juos naudinga žaismingai kartoti prieš veidrodį, kad vaikas galėtų stebėti jūsų ir savo judesius. Atliekant kiekvieną pratimą patariama poziciją išlaikyti keletą sekundžių, o tuomet pereiti prie kito pratimo. Kiekvieną jį privalu kartoti 8 – 10 kartų.

Liežuvio mankšta:

- iškiškite liežuvį kiek tik galite, tada įtraukite atgal; liežuvio pabandykite pasiekti nosytę, smakrą;
- palieskite liežuvio galiuku vieną, paskui kitą lūpų kraštą; aplaižykite lūpas ratu – pirma į vieną, paskui į kitą pusę; liežuvio stumkite skruostus iš vidaus;
- „valykite“ apatinius dantukus liežuvio galiuku; suformuokite iš liežuvio „kalnelį“ – galiukas prie dantukų, o liežuvis išlenktas; imituokite katytės lakimą;
- liežuvio galiuku pirmyn ir atgal braukykite gomurį.

Lavinkite vaiko foneminę klausą.

Foneminė klausą, gebėjimas skirti kalbos garsus jų klausantis, yra taisyklingo kalbėjimo, mokymosi skaityti ir rašyti pagrindas. Kalbėdami su vaiku aiškiai tarkite garsus, atskiras balse ir priebalse, apibūdinkite, įvardykite bei, jei įmanoma, ir parodykite girdimą garsą. Iki galo nesusiformavus foneminei klausai vaikui gali būti sunkiau kaupti žodyną, suprasti sakinių sandarą ar kurti rišlią kalbą.

Pratimai foneminei klausai lavinti:

- aplinkos garsų, įvairių daiktų, žaisliukų skambėjimo, klausymasis, aptarimas, jų pamėgdžiojimas;
- vaikas imituoja tekančio vandens garsą, laikrodžio tikslėjimą, automobilio, policijos sirenų, lėktuvo, motociklo ūžesį ar kitus žinomus garsus;
- vaikas įsiklauso į garsus, sklindančius barškinant pieštuku į stalą, glamžant popierių, einant, trepsint, plojant, beldžiant į duris ir paskiau pats juos atkartoja;
- mėgdžiokite gyvūnų skleidžiamus garsus ir raginkite vaiką juos atkartoti;
- skleiskite įvairius garsus, kuriuos vaikas turėsias pakartoti ir atpažinti, kas juos skleidžia;
- rodykite paveikslėlius su gyvūnais, skatinkite vaiką įvardyti jų skleidžiamus garsus;
- naudodami barškančius daiktus, sukurkite nesudėtingą ritmą, kurį vaikas turėsias atkartoti;
- paprašykite vaiko užsimerkti ir keiskite savo poziciją kambaryje nuolat kalbėdami – atžala turi atspėti, iš kur sklindas garsas, ar slepiatės toli, ar arti;
- vaikui duokite pasiklausyti ilgų ir trumpų, silpnų ir stiprių, aukštų ir žemų garsų, kartu juos aptarkite, vėliau vėl klausykite ir leiskite vaikui pačiam nustatyti, koks tai buvo garsas, ilgas ar trumpas, aukštas ar žemas, silpnas ar stiprus.

Žaismingi garsų ir žodžių žaidimai:

- paprašykite vaiko, kad jums garsą tariant ilgai jis ištiestų rankas, trumpai – rankas suglaustų;
- išgirdęs ilgą žodį, vaikas pakelia ilgą juostelę, išgirdęs trumpą žodį, pakelia trumpą juostelę. Rekomenduojami žodžiai: aš, saulė, katė, sliekas, tu, varlė, vasara, mama, lietus, pelėda, televizorius, namas;
- padalykite popieriaus juostelę į tiek dalių, kiek žodyje yra skiemenų. Rekomenduojami žodžiai: katė, aš, tu, mašina, telefonas, už, arbatinukas, mes, saulė, dangus, makaronai, namas, kambarys;
- rodydami ilgą liniją, garsą tarkite ilgai, trumpą – tarkite trumpai. Vaikas jus turėtų kartoti. Rekomenduojami garsai: a, o, i, u, e, k, l, z, v, m, d, r, b, p;
- vaikas turi nubrėžti tiek linijų, kiek sakinyje išgirsta žodžių (mama verda skanią sriubą ir panašiai), o vėliau sugalvoti tiek žodžių, kiek nubrėžė linijų;
- garsų skyrimas garsų eilėje – pavyzdžiui, sakote a, s, a, p, k, a, prieš tai sutarę, kad vaikas suplosias išgirdęs garsų eilėje garsą a;
- skiemenų skyrimas: vaikas turi išgirsti ir pasakyti, kuris skiemuo iš jam pateiktos eilės netinka. Pavyzdžiui, ma-ma-pa, ma-mo-ma, ga-ga-ka, ba-ba-pa-ba;
- artimų pagal garsinę struktūrą žodžių skyrimas. Vaikui galima rodyti paveikslėlį ir paprašyti, kad šis, išgirdęs jo pavadinimą, suplotų, pavyzdžiui, pėda - bėda - bala - tėda - pėdos; batas - botas - bodas - padas - batai; garas - baras - galas - kala - garai; galva - kalva - balva - galna - chalva;

- siūlykite vaikui paveikslėliuose parodyti kur yra ola ir uola, linas ir lynos, akis ir akys, paltas ir baltas, kalva ir galva;
- paprašykite paaiškinti, ar vienodai skamba žodžiai: buvo – puvo, bomba – pompa, kabojo – kapojo;
- žodžių garsų analizė ir sintezė. Mokymą pradėkite skiemenų skaičiavimu, analizuokite balsių junginius. Vaikas turi padėti tiek skrituliukų, kiek girdi garsų: a, ao, aou, ūaoy. Vėliau pateikite skirtingus skrituliukus ir kiekvienai spalvai priskirkite po garsą – taip pereisite prie skiemenų ir žodžių. Leiskite vaikui sugalvoti žodžių iš tam tikro garso (šis privalo būti žodžio viduryje ar gale);
- vaikui duokite kortelių su artimais garsais, tokiais kaip s ir š. Raginkite korteles pagal garsus atitinkamai sudėti į skirtingas krūveles;
- sekdami pasaką, prašykite vaiko, kad šis suskaičiuotų, kiek kartų išgirdo tam tikrą žodį, pavyzdžiui, senelė.

Džiaukitės vaiko pasiekimais.

Kalbos mokymasis – tai nuoseklus, o kartais ir lėtai vykstantis procesas, reikalaujantis nemažai pakantų ir laiko. Džiaukitės net ir mažais pasiekimais, mat tai gali vaikui suteikti pasitikėjimo ir paskatinti garsiai savo mintis reikšti dažniau. Kai vaikas jaučia, jog jo pastangos pastebimos ir vertinamos, jis noriau įsitraukia į pokalbius, ryžtingai ieško naujų žodžių, išbando naujas frazes. Šnekėkite, klausykite, žaiskite. Auginkite žodžius kartu!

RIBOS. KAS TAI ?

Gustė Suchotskytė
Psichologo asistentė

Vaikų kalbos lavinimas namuose – tai kasdienis procesas, turintis ypatingą reikšmę vaiko kalbos įgūdžių raidai. Pagrindinį vaidmenį, ugdant vaiko kalbėjimo įgūdžius, atlieka tėvai, nes kalbos vaikas išmoksta klausydamas suaugusiojo ir jį mėgdžiodamas.

Svarbu suprasti, kad ribos nėra draudimų lavina – tai pagarbus ir nuoseklus elgesio reguliavimas. Jos turi būti pagrįstos, aiškos ir atitinkančios vaiko amžių. Suaugusieji turi būti pavyzdys ir patys laikytis tų pačių taisyklių.

Norint išmokyti vaiką laikytis nustatytų ribų, svarbu trys dalykai:

- Pirmiausia – suaugusieji patys turi laikytis tų pačių taisyklių, kurias taiko vaikams, nes jų elgesys yra svarbiausias pavyzdys.
- Antra – vaikai turi būti skatinami už tinkamą elgesį ir drausminami už netinkamą. Vien skatinimas be drausminimo arba tik drausminimas be paskatinimo nėra veiksmingas.
- Trečia – už gerą elgesį gauti paskatinimai neturėtų būti atimami kaip bausmė. Užuoat atėmus prizą, geriau taikyti kitą pasekmę, pavyzdžiui, riboti ekranui skirtą laiką.

RIBŲ NAUDA VAIKUI

- Suteikia saugumą. Ribos leidžia vaikui jaustis saugiai, nes pasaulis tampa nuspėjamas. Aiškos taisyklės padeda išvengti nerimo ir emocinių protrūkių.
- Padeda mokytis savireguliacijos. Per ribų laikymąsi vaikai išmoka atpažinti savo emocijas ir jas valdyti. Ribos skatina savitvardą, ypač pereinant iš vienos veiklos į kitą ar susidūrus su nusivylimu
- Formuoja atsakomybę ir pasekmių supratimą. Ribų taikymas, kartu su nuosekliomis pasekmėmis, moko vaiką, kad jo veiksmai turi padarinius – tiek pozityvius, tiek neigiamus.
- Stiprina pasitikėjimą savimi. Kai vaikai žino taisykles ir jas vykdo, jie jaučiasi labiau savimi pasitikintys
- Perduoda vertybes. Ribos yra būdas perteikti šeimos ar bendruomenės normas ir vertybes. Jos padeda ugdytiniui suprasti, kokio elgesio tikimasi ir kodėl tai svarbu.

Svarbu pranešti vaikui apie įvedamas ribas

Labai svarbu vaikui paaiškinti, kokių taisyklių reikės laikytis naujoje situacijoje. Tokie pokalbiai padeda vaikui pasiruošti pokyčiams, kad nauja tvarka nebūtų visiškai netikėta. Kalbėdami apie būsimus ribojimus, būtinai paaiškinkite, kodėl jų laikymasis yra svarbus. Pabrėžkite, kad tai daroma dėl jo paties gerovės – sveikatos ir saugumo. Vaikui turi būti aišku, kad mes juo rūpinamės, o ne tiesiog primetame draudimus.

• Rodykite meilę, o ne bausmę

Kai vaikas elgiasi netinkamai, kartais gali kilti noras jį nubausti. Tačiau tokios situacijos – puiki proga parodyti vaikui meilę. Kiekviena nustatyta riba gali tapti pamoka, kaip rūpintis savimi ir aplinkiniais. Tai svarbi, vertinga galimybė pasidalyti savo patirtimi ir išmintimi.

• Būkite nuoseklūs

Kiekviena taisyklė turi turėti aiškų pagrindą. Nuoseklumas yra būtinas – būtent jis padeda išlaikyti ribas. Jei patys jų nesilaikysime, vaikas natūraliai bandys jas peržengti. Tėvų bei specialistų tvirtumas ir pastovumas suteikia riboms aiškumo ir galios. Svarbu ribą ne tik įvardyti, bet ir laikytis jos iki galo.

• Pasekmės – aiškos ir susijusios su elgesiu

Vaikui lengviau suprasti ribas, kai jos susietos su konkrečiomis, logiškoms pasekmėmis. Tai reiškia, kad reakcija į netinkamą elgesį turi būti susijusi su tuo, kas įvyko, o ne su atsitiktine bausme. Pavyzdžiui, jei vaikas sąmoningai numeta žaislus, tinkama pasekmė būtų – laikinai netekti galimybės su jais žaisti. Tai padeda vaikui suvokti ryšį tarp veiksmo ir pasekmės.

Kas bus jei vaikas neišmoks laikytis ribų?

Vaikui augant, gebėjimas laikytis elgesio ribų tampa svarbia socialinio ir emocinio brandumo dalimi. Jei ankstyvame amžiuje vaikas nesusiduria su aiškiais elgesio rėmais, jam gali būti sunku prisitaikyti prie bendruomenės normų – tiek ugdymo įstaigose, tiek vėliau visuomenėje.

Tėvų ir pedagogų vaidmuo – padėti vaikui suprasti, kas yra priimtinas elgesys, o kas – ne. Pavyzdžiui, jei vaikas elgiasi agresyviai ir nesulaukia jokios neigiamos reakcijos iš suaugusiųjų, toks elgesys jam tampa norma. Tačiau tokį elgesį išreiškus didesnėje grupėje, greičiausiai, jis susilauks pasipriešinimo ar atstūmimo.

Ribos – tai viena iš svarbiausių vaikų auklėjimo ir ugdymo priemonių. Jos padeda vaikams jaustis saugiai, vystytis socialiai, įgyti emocinių įgūdžių bei išmokyti atsakomybės. Suaugusiojo gebėjimas aiškiai, pagarbiai ir nuosekliai būdu nustatyti ribas – tai stiprus pagrindas vaiko gerovei tiek šeimoje, tiek ugdymo įstaigoje.

VAIKŲ KONFLIKTAI IR JŲ SPRENDIMO BŪDAI

Daiva Januškienė

Socialinė pedagogė

Konfliktai ikimokyklinio ugdymo įstaigose yra natūrali vaikų socializacijos dalis. Jie gali kilti dėl žaislų dalijimosi, skirtingų interesų, dėmesio siekimo ar nesupratimo. Svarbu, kad pedagogai ir tėvai suprastų konfliktų priežastis ir taikytų tinkamus jų sprendimo būdus.

Pagrindinės konfliktų priežastys:

1. Kova dėl žaislų ar erdvės – vaikai dar mokosi dalytis.
2. Skirtingi charakteriai ir emocinė raiška – kai kurie vaikai yra impulsyvesni, kiti – jautresni.
3. Nepakankami bendravimo įgūdžiai – mažiems vaikams sunku išreikšti jausmus žodžiais.
4. Suaugusiųjų įsikišimas – kartais pedagogai ar tėvai gali netiesiogiai skatinti konfliktus, pavyzdžiui, lygindami vaikus tarpusavyje.

Konfliktų sprendimo būdai:

Mokymas emocijų atpažinimo ir valdymo

- Vaikams reikia padėti suprasti, ką jie jaučia ir kaip tai išreikšti tinkamai.
- Emocijų kortelės ar veidrodžio metodas gali padėti vaikams įvardinti savo jausmus.

Bendravimo ir problemų sprendimo ugdymas

- Pedagogai gali skatinti vaikus pasakyti, kas jiems nepatinka, ir siūlyti sprendimus.
- „Aš“ kalba („Man nepatinka, kai tu atimi mano žaislą“) ugdo gebėjimą išreikšti poreikius.

Taisyklių ir susitarimų laikymasis

- Aiškos, nuoseklios taisyklės padeda vaikams suprasti, kaip elgtis grupėje. Pvz., žaislų dalijimosi taisyklė („Vienu metu su tuo pačiu žaislu gali žaisti du vaikai“).

Mediacija ir suaugusiųjų vaidmuo

- Pedagogas gali būti tarpininkas, padedantis vaikams rasti sprendimą.
- Svarbu neskubėti bausti, o mokyti vaikus rasti kompromisą.

Teigiamas elgesio modeliavimas

- Vaikai mokosi stebėdami suaugusiuosius. Jei pedagogai ir tėvai sprendžia konfliktus ramiai, vaikai perima šiuos įgūdžius.

Žaidimai ir užsiėmimai, skatinantys bendradarbiavimą

- Komandiniai žaidimai padeda ugdyti empatiją ir gebėjimą spręsti problemas kartu.

KONFLIKTŲ SPRENDIMO STRATEGIJOS

Mokyti emocijų atpažinimo ir valdymo.

- Emocijų kortelės – vaikams rodoma kortelė su veido išraiška ir klausiama, kaip jie jaučiasi.
- Veidrodžio metodas – vaikai mokosi atpažinti savo emocijas stebėdami savo atvaizdą veidrodyje.
- „Jausmų kampelis“ – vieta, kur vaikas gali nusiraminti ir išreikšti savo jausmus.

Ugdyti bendravimo ir problemų sprendimo įgūdžius.

- „Aš“ žinutės – vaikai mokomi sakyti „Aš jaučiuosi... kai tu...“ vietoj kaltinimų.
- Dialogo metodas – suaugusysis skatina vaiką paaiškinti, kas atsitiko, ir išklausyti kitą pusę.
- Žaidybinių scenarijų – vaidmenų žaidimai padeda vaikams išbandyti skirtingas situacijas.

Taisyklių ir susitarimų kūrimas.

- Vaikų dalyvavimas taisyklių kūrime – vaikai labiau laikosi taisyklių, kai patys jas kuria.
- Reguliarus priminimas – plakatas su taisyklėmis grupėje, aptarimas ryto rate.
- Nuoseklumas – pedagogai ir tėvai turi laikytis tų pačių taisyklių.

Suaugusiųjų tarpininkavimas ir mediacija.

- Klausimų uždavimas („Kaip tu jautiesi?“, „Ką galime padaryti, kad abu būtumėte patenkinti?“).
- Alternatyvų siūlymas („Galite žaisti paeiliui arba surasti kitą žaislą?“).
- Veiksmų pasekmių aiškinimas („Jei atimsi žaislą, draugas supyks, o kaip jaustumeisi tu?“).

Pozityvaus elgesio skatinimas.

- Pagyrimai už gerą bendravimą („Man patiko, kaip tu paklausei, ar gali pažaisti su tuo žaislu.“).
- Emocijų dienoraštis – vaikai gali piešti ar pasakoti, kaip jie jautėsi per dieną.
- Skatinimo sistema – už gerą bendradarbiavimą skiriami simboliniai apdovanojimai.

Grupiniai žaidimai, skatinantys bendradarbiavimą.

- Kooperaciniai žaidimai – kur vaikai turi veikti kartu, kad pasiektų tikslą.
- Pasikeitimo žaidimai – kur vaikai mokosi keistis žaislais ar vaidmenimis.
- Pasitikėjimo užduotys – pavyzdžiui, vaikai veda vienas kitą užrištomis akimis.

Pedagogų ir tėvų vaidmuo

- Būkite pavyzdžiu – vaikai mokosi stebėdami suaugusiųjų reakcijas į konfliktus.
- Nesikiškite per anksti – leiskite vaikams patiems pabandyti išspręsti situaciją.
- Nesmerkite, o padėkite suprasti – vietoj „Tu blogai pasielgei!“ geriau sakyti „Kaip kitaip galėjai pasielgti?“.
- Kurti saugią aplinką – kur vaikai jaustųsi laisvai reikšti savo emocijas.

Konfliktų sprendimas ikimokyklinio ugdymo įstaigose yra svarbus procesas, padedantis vaikams išmokti socialinių įgūdžių, emocinio intelekto ir pagarbos kitiems. Pritaikius tinkamas strategijas, konfliktai gali tapti vertinga mokymosi patirtimi, o ne destruktiviomis situacijomis.

ĮTRAUKIOJO UGDYMO TOBULINIMAS

Įstaigos įtraukiojo ugdymo komanda

Nuo 2025 m. įstaigoje įgyvendinamas ilgalaikis įtraukiojo ugdymo universalaus dizaino mokymuisi prieigoje projektas „Trys žingsniai“. Tikslas – stiprinti įtraukiojo ugdymo įgyvendinimą, užtikrinant visavertį ugdymą(-si) kiekvienam vaikui.

1

Profesinis pedagogų ir švietimo pagalbos specialistų augimas

2

Visavertis ugdymas įvairių poreikių vaikams

3

Bendruomenės šveitimas ir bendradarbiavimas su tėvais

